Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פראנומערירען, אונד דער פראנומעראציאָנס-בעטראג קאנן מיט דעם פאָסטאנווייזונגס-שיין בעזאָרגט ווערדען.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין פעסט, וואייצנער בולוואר נומ׳ 30, וואָהין מאן אויך דיא פראנומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דרײמאל וואכענטליך מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג, אונד קאָסטעט

פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציאהריג 8 גולדען עסטר. ווע.
האלביאהריג 4 גולדען עסטר. ווע.
פיערטעליאהריג 2 גולדען עסטר. ווע.

פיר׳ס אויסלאנד
גאנציאהריג 9 גולד. — קר. אַ. ווע.
האלביאהריג 4 גולד. 50 קר. אַ. ווע.
פיערטעליאהריג 2 גולד. 25 קר. א. ווע.

Nr. 10 זיעבצעהנטער יאהרגאנג | בודאפעסט, פרייטאג ז שבט ה׳תרמ״ה. | Budapest, 23. Jänner 1885.

אונזער קאָניג.

איבער דיא אױדיענץ דער צענגלעדער יידישען דעפוטאציאָן ערפאהרען וויר נאכטרעגליך פאָלגענדעס: דער ערוואָהנטע דר. קאָהן, וואר קײן אנדערער, אלס דער בודאפעסטער ראבבינער דר. סאמועל קאָהן, דען דיא דעפוטאציאָן ערזוכט האטטע, זיא זײנער מאיעסטאט פאָרצופיהרען. העררר דר. קאָהן, האט איהם גרינדען, דיא אויך וויר וירדיגען מיססען, איבער דען געגענשטאנד דער אודיענץ שווייגען בעוואהרט. ער ווירד אבער דיעזעס שוויגען איפגאבען, ער ווירד אבער דיעזעס שווייגען אױפגעבען, זא דיא אנגעלעגענהייט געשליכטעט זיין ווירד, וואס נאך זײנער אנזיכט, אין גאנץ קורצער צייט געשעהען מיססע, דא זײנע מאַיעסטאט פיר דיא זאכע דער צענגלעדער יודענגעמײנדע איין גאנץ בעזאנדערעס אינטערעססע בעקינדעט האט. העררר דר. קאהן טהיילט אונס איבער דיא איסערליכקייטען דער אױדיענץ פאָלגענדע אינטערעססאנטע ציגע מיט:

„ביא דען פריהערען אױדיענצען, (דר. קאהן וואר דיעסמאל צום עלפטען מאלע פאָר דעם קאָניג) באט איך איממער ביים אײנטרעטען אום ערלויבניס, מיין היפטע צו בעדעקקען, אום דיא ברכה איבער דען קאָניג צו שפרעכען. דיעסמאל אבער איבערליעס איך דאס. גלייך ביא דער טהירע זעטצטע איך דאס קאפפכען אויף, טראט בין אין דיא מיטטע דעם זאאלעס פאָר אונד שפראך ליט דען זעגענשפרוך, פריהער העבראאיש, דאנן אונגאריש. דער קאָניג פערנייגטע זיך לייכט אונד שפראך פריינדליכסט: „Köszönöm, köszznöm !" („איך דאנקע, איך דאנקע!") נאכדעם דער אײגענטליכע געגענשטאנד דער אױדיענץ צו ענדע וואר, (זיעהע לייטארטיקעל אונזערער יינגסטען נוממער,) ערקינדיגטע זיך דער קאָניג נאך דען פערהעלטניססען דער צענגלעדער יודענגעמײנדע. „דיא געמײנדע איזט נאך יונג, מאַיעסטאט," אנטוואָרטעטע דר. קאהן, „דיא האלפטע איהרער מיטגליעדער איזט ארם, אונד נור מיט דער גראָססטען אנשטרענגונג פערמאג זיא איהרע שולע צו ערהאלטען." — „אונד איינען זעעלזארגער האט זיא ניכט?" פראגטע דער קאָניג. — „ניין, מאַיעסטאט, אבער זיא האפפט, דאס דיא גנאדע איערער מאַיעסטאט דורך דיא געוואהרונג איהרער אינטערטהאניגסטען ביטטע, זיא אין דיא לאגע פערזעטצען ווירד, אויך איינען זעעלזארגער אנצושטעללען." דיא ערקלערונג, דאס דיא געמײנדע קײנען זעעלזארגער האבע, מאכטע אויף דען קאָניג זיכטליכען אײנדרוק, דענן ער וויעדערהאָלטע מיט טהיילנאהמע: „זאָ זיא האבען קיינען זעעלזארגער!" דער קאָניג דער אין דער מיטטע דעס זאאלעס געשטאנדען האט, נאהערטע זיך יעטצט דעם טישע, נאהם דאס אויף דעמזעלבען ליעגענדע שריפטליכע געזוך דער געמײנדע אונד זיגנירטע עס. (אויף דיא געזוכע, אויפוועלכע דער קאָניג בעזאָנדערעס געוויכט לעגט, שרייבט ער זײנען נאמען, וואָדורך דיעזע ראש אונד אין דער רעגעל אויך גינסטיג ערלעדיגט ווערדען). „עס וואר דער ערסטע פאלל," זאָ ערצאָהלט העררר דר. קאָהן, „דאס זײנע מאַיעסטאט דיא ביטטשריפט איינער פאָן מיר געפיהרטען דעפוטאציאָן אין אונזערער געגענווארט זיגנירט האטטע. אויך זאָנסט וואר זײנע מאַיעסטאט איבעראויס לייטזעליג, אונד דיא ביטטשטעללער דירפען זיך דען בעסטען האָפפנונגען היננעבען." דיא אױדיענץ וואהרטע ביא 10 מינוטען, לאָנגער אלס יעדע אנדערע, דיא אן דיעזעם טאגע געוואָהרט ווארדע."

וויא שאָן בעוואהרהייטעט זיך היער דער זאטץ: „באור פני מלך חיים." דענן לעבען ליכט אונד פרייהייט שטראָמט פאָן אונזערעם געליעבטען קאָניג אויס; אבער אויך אונזערע הינגעבונג פיר איהן איזט ניכט מינדער גראָס אלס זײנע גיטע אונד גערעכטיגקייט: וואָהל אונס, דאס עס זאָ איזט!

מ. סאבאלטש.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אים אבגעאָרדנעטענהויזע) האט דיא דעבאטטע איבער דאס באָרשעט דעס קולטוסמיניסטערס ציעמליך שטירמיש בעגאָננען. וויא אללאָהרליך פאָרדערטע אויך דיעסמאל דאניעל איראניי דיא אײנפיהרונג דער פאָללען רעליגיאָנספרייהייט, אונד וויא אללאָהרליך ווירד דיעזע אויך יעטצט — ניכט אײנגעפיהרט ווערדען. גאבריעל אוגראָן פאָרדערטע, דאס דיא קאטהאָלישע רעליגיאָן קײנע גראָססערע מאכט אים שטאאטע אויסיבע, אלס דיא איבריגען רעליגיאָנען, וואס נאטירליך עבענפאללס איין פראָממער וואונש בלייבען ווירד. דער אנטיסעמיט זימאנדי בעגריסטע דען קולטוסמיניסטער אלס זײנען לעהרער אונד מייסטער — אים אנטיסעמיטיזמוס. איבריגענס מיינטע ער, זיא טרעפאָרט איין לאנדעספערראטהער דער דאס פערמאָגען דער קאטהאָליקען אן דיא יודען אויסגעליעפערט האבע. אונד פאססטע דאהער עהער אויף דיא אנקלאגעבאנק אלס אויף דען מיניסטערשטוהל. דער אנטיסעמיט קאָמלאָשי צאהלטע איין לאנגעס רעגיסטער פאָן פערברעכען אויף, דיא ער דאנן אלס דיא זינדען דער יודען בעצייכנעטע. — אין וויטערעס אונגליק האט זיך ניכט ערײגנעט. איבריגענס שטעהען וויר ערסט אם אנפאנג דער דעבאטטע.

* (דער גראָססטע בילדהויער אונגארנס — פלאָטצליך געשטאָרבען.) דיא אונגארישע קונסט האט איינען שווערען פערלוסט ערליטטען, יא דען שווערסטען דען זיא איבערהויפט ערלײדען קאָנגטע: אדאָלף הוסאר דער גראָססטע אונד בעריהמטעסטע בילדהויער, דער שאָפפער אונזערער שאָנסטען מאָנומענטע איזט פאָרגעסטערן נאכמיטטאגס טאָדט אויפגעפונדען וואָרדען. דער גראָססע קינסטלער, דער 42 יאהרע אלט. אונד איינע וואהרע ריזענערשיינונג וואר, ארבייטעטע דען גאנצען טאג איבער אן דער פאָרם דעס דעאקמאָנומענטעס, אונד אלס ער אבענדס דען שאָפפערישען מייסעל ניעדערלעגטע, זאגטע ער שטראהלענדען איינעם: „נון איזט דאס ווערק פערטיג, יעטצט קאנן עס צום גוסס קאָממען." אין דעם הויזע, וואָ זיך זיין פראכטפאָלל אײנגעריכטעטעס קינסטלעראטעליער (ווערקשטאטטע) בעפאנד, אונד וועלכעס דירעקט צו דיעזעם „צוועקקע ערבויט ווארדע, וואָהנטע ער מיט איינסנאהמע דעם הויזבעזאָרגערס גאנץ אללײן. דען אבענד בראכטע ער אין געזעללשאפט צו אונד קאם ערסט שפאָט נאך הויזע, וואס ביא איהם, דער אונפערהייראטהעט וואר, אָפט דער פאלל צו זיין פפלעגטע. ער וואר גוט געלוינט, אלס ער היימקעהרטע, דענן דיא הויזבעזאָרגערין, דערען וואָהנונג אונטער דעם שלאפסאלאָן דעם קינסטלערס ליעגט, האָרטע איהן זינגען. בעפאָר ער זיך ניעדערלעגטע: דאס וואר אבער אויך דאס לעטצטע לעבענסצייכען, וועלכעס הוסאר פאָן זיך גאב. אום 8 אוהר מאָרגענס גינג דיא הויזבעזאָרגערין אן דיא טהירע דעם שלאפצימטערס אונד קלאָפפטע, ערהיעלט אבער קײנע אנטוואָרט. נאך איינער האלבען שטונדע קאם זיא וויעדער אן דיא טהירע, אויך דיעסמאל בליעב איהר קלאָפפען אונד רופען אונבעאנטוואָרטעט. זיא פאנד אבער ניכטס אויסערגעוואָהנליכעס דאראן; עס וואר איהר בעקאנגט, דאס הוסאר איינען פעסטען שלאף האטטע, אונד דא ער אין דען פערגאנגענען טאגען אויף באללען וואר, זאָ דאכטע זיא, ער שלאפע לאָנגער אום פערזיימטעס אײנצוהאָלען. ערסט אלס ער אויך צום מיטטאגעססען ניכט הערונטערקאם, אונד אום 2 אוהר נאכמיטטאגס זײנע טהירע נאך פערשלאָססען וואר, בעגאננען דיא הויזלייטע באָזעס צו אהנען, דאָך וואגטען זיא ניכט אין זיין צימטער צו דרינגען, זאָנדערן ערשטאטטעטען דער פאָליציא בעריכט. אין פאָלגע דעססען ערשיען איין פאָליציבעאמטער אין בעגלייטונג דעס פאָליציארצטעס דר. אשוואטה אין דער וואָהנונג הוסאר׳ס אונד ליעס דיא פאָן אינגען פערשלאָססענע טהירע געוואלטזאם אָפפנען. הוסאר לאג אין זײנעם בעטטע לעבלאָז, ערשטארט. דער פאָליציארצט אונטערזוכטע זאָפאָרט דען לייכנאם, וואָרין ער דורך דיא אינצוישען הערביגערופענען דאָקטאָרען, אוניווערזיטעטספראָפעססאָר קארל איטאי אונד טאָרטענבעשיער יאקאבפי אונטערשטיטצט ווארדע. דיא ערצטע קאָנשטאטירטען אײנהעלליג, דאס שפורען איינער געוואלטטהאטיגקייט אם לייכנאם ניכט פאָרהאנדען זיען אונד דאס דער קינסטלער איינעם נאטירליכען טאָדעס, אללער וואהרשיינליכקייט נאך אן איינעם שלאגפלוססע געשטאָרבען זייא. אן דער לייכע ווארען בערייטס לייכענפלעקקע, וואהרנעהמבאר, וואס דאראויף שליעססען לאָסט דאס דער טאָד וואהרשיינליך גלייך נאך דעם ניעדערלעגען אדער מינדעסטענס 12 שטונדען פאָר דער אויפפינדונג דער לייכע אײנגעטרעטען וואר. דיא קונדע פאָם פלאָטצליכען טאָדע אדאָלף הוסאר׳ס געלאנגטע אים לויפע דעם נאכמיטטאגס אן אללע זײנע פריינדע, פערעהרער אונד גאָננער. שאארענווייזע שטראָמטען דיא קאָללעגען, קינסטלער. פראָפעססאָרען, אריסטאקראטען אונד אנגעזעהענסטען בירגער נאך דעם שטערבעהויזע. אונטער דען ערסטען בעזוכערן בעפאנדען זיך גראף יוליאוס אנדראשי אונד גראף לודוויג טיסא. — אדאָלף הוסאר איזט דער זאָהן ארמער עלטערן, דיא ער שאָן פריהצייטיג פערלאָרען האטטע. זײנע יוגענד וואר איין אונאונטערבראָכענער קאמפף; דיא ליעבע צום מאָדעללירען, צייכנען אונד שניטצען האט ער אבער אין אללען לאגען זײנעס לעבענס בעוואהרט. אין זײנעם פערצעהנטען יאהרע פאנד ער אין איינעם אייזענווערקע בעשעפטיגונג וואָ זײנע נייגונג צור בילדהויערקונסט נור נאך מעהר נאהרונג ערהיעלט. דער איננערע דראנג, דער אין זײנער זעעלע לעבענדע גאָטטליכע פונקע ליעס איהן דאנן ניכט מעהר רוהען; ער וואנדערטע נאך וויען, וואָ ער דיא שווערסטען בעשעפטיגונגען אנגאהם, אום נור איינע שטונדע טעגליך אין דען אטעליערס פאָן בילדהויערן ווייען צו קאָננען. זײנע גראָססען טאלענטע ווארדען ענדליך ערקאנגט, זיין שטערן גינג אבער ערסט דאמאלס אויף, אלס ער 1873 מיט איינעם מאָדעלל פיר דאס אָטוואָשדענקמאל דען ערסטען פרייז געוואנן. דיעזעס דענקמאל, דאס איינע דער שאָנסטען צירדען דער הויפטשטאדט איזט, פערטיגטע ער שפעטער אן. אונד אלס דאס נאך העררליכערע פעטאָפי-מאָנומענט פאָן אונטער

דיא אַרטהאַדאָקסע געמיינדע פערפינט פערגער איבער פיערצעהן גראָסערע אונד קליינערע בעמהייזער, דיא וועגנסטענס אם זאמסטאג מיט אנדאַכטיגען געפיללן זינגד. צור הערפאַרהעבונג דיעזער לעטצטערען בעמערקונג פעראַלאַסט מיך איין איגענטהימליכער פאַלל, דער זיך וואהרענד מיינער אנוועזענהייט אין גראָסוואַרדיין אין דעם פראַכטפאַללען גאָטטעסהיין דער געאַלאַנגענגעמיינדע אבשפיעלטע:

דער איסגעצייכנעטע פרעדיגער, הערר דר. אלעקסאנדער קאָהוט, האַטטע עס זיינער געמיינדע דורך דיא גראָסוואַרדיינער טאַגבלאַטטער שאַן פריי־מאַג אנגעצייגט, דאַס ער אם זאמסטאג פרעדיגען וועדדע. עס פאנדען זיך אויך צעהן ביז צוואלף אָרטהאָדאָקסען איין, אם דען פאַרצגליכען רעדנער אנצוהאָרען, זאָגסט וואָרען אבער איסער דען דאַמעסטיקען — קיינע אנדאַכטיגען ערשיעינען. דר. קאָהוט בעשטייט ניכטדעסטאָוועניגער דיא קאַנצעל, אבער נור אים צו ערקלאַרען, דאַס ער זיינע פרעדיגט פיר דיא נאַכסטע וואָכע פערשיעבע. דריי־בען אין דער אָרטהאָדאָקסענגעמיינדע הערדשט פריילוך איינע גאַנץ אנדערע רוהיגע. —

דער מאַנן, דער זיך איינער דייטהע פאַן יאַהרען אן דער שפיטצע דיעזער וואהרהאַפט גראָסען געמיינדע שטעהט, איזט גאַנץ דאנאך אנגעטהאן דיא צו איינער נאָך האַהערען עגטוויקקעלונג צו עגטפאַללען, זאָ וויא איהרע בזהערינג עגטוויקקעלונג צום גראָסען טהיילע זיין פערדיענסט איזט. דענן הערר אוללמאַנן איזט ניכט נור דער פאַרם נאָך דאַס הויפט זיינער געמיינדע, זאָנדערן ער איזט עס טהאַטזאַכליך. יאַ ער איזט מעהר אלס דאַס, ער איזט דאַס דענקענדע הויפט, דאַס פיהלענדע הערץ אונד דיא ארבייטענדע האנד זיינער געמיינדע. ער איבערבליקט אונד איפפאַסט אללע איהרע אינטערעסען, אונד זאָרגט אונד ארבייטעט פיר איהר וואָהל. הערר אוללמאַנן דאַרף דאַס עמפאַרבליהען דער געמיינדע מיט רעכט אלס זיינען שאַנגסטען לאָהן בעטראַכטען, דענן דער שאַפפער דיעזעס עמפאַרבליהענס איזט ער. וואָרע ער ניכט איין נאָך פערהאַלטניסמאַסיג יונגער מאַנן, איך מאַכטע איהן דען פאַטער זיינער געמיינדע. עס דאַרף דאַס דורכאויס ניכט אלס אינטערעסאַנט דער געמיינדע ווערדען געפאַסט ווערדען. דענן דיעזע שאַנען רעווולטאַטע קאָנגטען עבען נור בייא דיעזער געמיינדע ערצעלט ווערדען. פאַסטען וויר אַיגן אין איינעם וואָרטע: דיא געמיינדע איזט איהרעם פאַרשטעהערס ווירדיג, זאָ וויא דיעזער זיינער געמיינדע ווירדיג איזט.

אינזער בערעכט וואָרע ניכט פאַללשטאַנדיג וועגן ווער ניכט דעם מאַנגעס ערוואהנונג טהון מאַכטען, דער איין דיא עגטוויקקעלונג דעס אין דיעזער געמיינדע הערשענדען וואהרהאַפט יידישען וואָהל־טהאַטיגקייטסזינגען זאָ גראָסען איינפלוס ניממט. עס איזט דאַס דער שאַן אָבענגערוואהנטע הערר עמאַנועל פיכסל, פאָרשטעהער דער וואָהלטהאַטיג־קייט־אבטהיילונג. אין בעסערע האַנדע קאָנגטע וואהרליך דיא; אַבע דער גראָסוואַרדיינער ארמען ניכט ניעדערגעלעגט ווערדען, דענן הערר פיכסל איזט אין וואהרהאַפט אידעאַל אנגעלעגטער מאַנן מיט דעם עדעלסטען וואהרהאַפט יידישען הערצען. זיינע קינדער זינד דיא ארמען, אונד וואָהלטהאַטיג־קייט איזט זיינע גראָסטע פיירדע.

איך שליעסע מיט דעם וואָרנישע, דען איך אין דער איינלייטונג דיעזער ארטיקעל איס געשפראָכען האַבע: אַ וועגן פיעלע געמיינדען אינזערעס פאַטערלאַנדעס דאַס בייספיעל דיעזער הערלליכען געמיינדע נאַכאהמען מאַכטע!

מ. סאַבאַלטשי.

ווייר ערזוכען אינזערע געהרטען פרענומעראַנטען אונד פיינדע זיך מיט איהרען צוגשפיטען נור דיא רעקט אן אינזערע רעדאַקציאָן צו וועגדען.

אונד ביטטען ווייר דיא אדרעסס אימער דייטליך וויא פאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואַיטצנער בולעוואַר נומער 29.

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

געשעפטסבעריכט.

געטריידע-געשעפט. וויצען וואר געסטערן וועניג צו מאַרקטע גענאַכט. דער פערקויף וואר שוואַך, 12000 מעטער־צענטנער וואָרדען פערקויפט.

ווייצען: טהייס. 200 מעטצר־ 78,8 קילאָ 8,65 גולדען. 700 מעטצרעטר 79. קילאָ 8,55 גולדען. 100 מעטער־צענטנער 78. קילאָגראַם 8.45 גולדען. — 100 מעטער־צענטנער 78. קילאָגראַם 8.50 גולדען. — 200 מעטצרעטר 77.5 ק. 8.50 גולדען. — פעסטער־באָדען 700 מעטער־צענטנער 77. קילאָ 8.35 גולדען. וואַלאַכישער 1000 מעטצרעטר 73,2 קילאָ 7.15 גולד.— (אללעס פער 3 מאָנאַטע.)

שפיריטוס. נייע מעטהאָדע, אים קליינען 27.50 גול, אים גראָסען —27. גול. אלטע מעטהאָדע 30.25—30.50 גולד אללעס פער 10000 ליטער־פערצענט.

פרעסבורגער שלאַכט־פיעהמאַרקט. דער אויפטריעב אויף דעם פרעסבורגער פיעהמאַרקט פאָם 19־טען ד. מ. בעטרוג 1484 שטיק. דאַפאָן וואָרען 1206 אונגאַרישע. — פאָלגישע אינד 245 יידישע. דיא פרייזע וואָרען: אונגאַרישע 56 ביז 65, גול. פאָלגישע —.— גולד. אונד דייטשע 60 —67, גולדען. (אללעס פער 100 קילאָ.)

ווייענער שלאַכטפיעהמאַרקט. דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאַכט־פיעהמאַרקטע אם 19־טען ד. מ. בעטריג 2005 שטיק. דאַפאָן וואָרען: 714 אונגאַרישע, 600 פאָלגישע אונד 691 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאָגראַם: אונגאַרישע מאַסטסען 53 — 65. גולד. פאָלגישע 53—59,50 גולד. אונד דייטשע 53 — 65. גולד.

פעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר: מאַקס סאַבאַלטשי.

קאָנקורז.

אין דער הייזיגען איזט. אָרטהאָדאָקסען קולטוס־געמיינדע איזט דיא שטעללע איינעס שוב, וקורא דער איך אין טיכטיגער פאַרבעטער זיין מוס, זאָ־גליך צו בעזעצען. — דער אקצעפטירטע ערהאַלט אין געהאלט פאָן 8 גולדען וואָכענטליך (6 גולדען פאָן לאָקאָ אונד 2 גולדען פאָן איינעם נאהע געלעגענעם אָרטע פיר שחיטה) נעבסט פרייער וואָהנונג אונד איבליכען עמאָלומענטען. פערנער 50 גולדען פיר מוסיס. — בעווערבער, מוסען מיט קבלות פאָן אנערקאַנטען אָרטהאָדאָקסען ראַבבינען פערזיען הען זיין אונד האַבען זיך בזו לאַנגסטענס פיר הבע"ל בייס אונטערפערטיגען געמיינדע־פאָרשטאַנד בעהופס פראַבעאַרטראַג צו מעלדען. — דיזיגאָקאָסטען וועדדען נור דען אקצעפטירטען פערגיטעט.

גיר־מדא (סאַבאַלטשער קאָמ.), שבט תרמ"ה.

1—3 איזר־על פריעד, פאָרשטעהער.

ארנאָלד קאָהן'ס גראַבשטיין־לאַגער

בודאַפעסט, וויטצנער־שטראַסע נו' 14

נעבענאַיבער דער ראַיאַלשטראַסע, אונד לאַנדשטראַסע אים אָרטישען הויזע

עמפפיהלט זיך אללען עגנען, וועלכע דיא טרייזיגע פאַבליכע דעס גראַבשטיינ־וועטצענס צו ערפאַלען האַבען, זעהר שאַנע גראַבשטיינע איס מאַרמאָר אונד גראַנעס אין גראָסטער איינוואַהל. קאָרדעקטע גראַוירונגען, זעהר שאַנע שריפטען מיט עכטער פערגאָלדונג ווערדען בעסטענס איסגעפיהרט.

(אם שבת אונד יו"ט איזט געשפערט.)

איין פערלאַנגען ווייזט אין אַלוסטרירטער פרייס־קוראַנט אינגעזענדעס.

ווכטיג פיר עדעלמאַנן אין דער פראָווינץ.

דיא אינפאָרמאַציאָנסקאַנצליי דעס

קאַרל לעדערער,

בודאַפעסט, שיפפמאַנגסאַסע נו. 6

עשטהיילט שנעלל אונד פערלאַסליך אויסקונפט איבער פאַבעס־אנגלעגענהייטען בייא דער קאָנגליכען טאַפעל, קוריע, אלס אויך איבער אנגלעגענהייטען, וועלכע בייס קולטוס־מיניסטעריום, האַנדעלסמיניסטעריום אונד מיניסטעריום דעס אינערן, צור אויסטראַגונג גלאַנגען. בעזאָרגט אויס שנעלל־סטע אויסלאַנדספאַסטען, איבערניממט דיא אנפערטיגונג פאָן שאַפפונגען פיר פערזיגע, מאַיעסטאַטסגעזוכע, בישטעווכע יעדער אַרט. — מיינע 13־יאַהריגע טהאַטיגקייט אויף דיעזעס גביעטע וועגט מיך אין דיא אנגענעהמע לאַגע יעדערמאַנן בעסטענס צו בעדיענען, — בייספיליכע אנפראַגען מיט רייטמאַרקע ווערדען אָפאָרט בעאַנטוואָרטעט.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאַבעללע.

ווייצען	קוואַליטעט פער העקטאָליטער	פער 100 קילאָגראַם
נאַרד־אונגאַרישער	75	7.65 — 7.75
„	„	7,85 — 7.80
„	„	7.95 — 7.90
„	„	7.05 — 8.—
„	„	7.15 — 8,10
„	„	8.20 — 8.25
„	„	—.——.—
—.——:—		
פעסטער־באָדען	75	8.— — 7.80
„	„	8,10 — 7.95
„	„	8.20 — 8.05
„	„	8.30 — 8.15
„	„	8.40 — 8,25
„	„	8,50 — 8.35
—.——.—		
ווייסענבונער	75	8,— — 7,80
„	„	8.10 — 7.95
„	„	8,20 — 8.05
„	„	8.30 — 8.15
„	„	8.40 — 8.25
„	„	8 50 — 8.35
—.——.—		
טהיס	75	8.10 — 7.90
„	„	8,20 — 8.05
„	„	8.30 — 8.15
„	„	8.40 — 8.25
„	„	8.50 — 8.35
„	„	8.60 — 8,45
—.——.—		

פרוכטע	קוואַליטעט פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגראַם
קאָרן נייע	72—70	7.15 — 6.90
נעטטע מאַלץ	60	6,75 — 6.40
„ פיטער	62	7.90 — 6.90
האַפער	41	6.30 — 6.60
סוקוריון באַנאַטער	75	5.60 — 5.50
דעטטע אנדערער	73	5,50 — 5,40
הירזע	—	6.20 — 6.50

מאַנאַטס־פרייז פון 100 קילאָגראַם	וויצען	פער	הערבסט	8,81
	„	פריה־יאהר		8,24
	„			—.—
	קוקורוץ	מאַי־יוני		5.76
	נעטטע			—.—
	האַפער	פריה־יאהר		6.70
	„		הערבסט	—.—
	רעפס		אוינ.־סעפ.	—.—

זאַק מעהל		g.	kr.
דער זאַק צו 100 קילאָגראַם	נוממער 0	17	00
	„ 1	17	—
	„ 2	16	40
	„ 3	15	80
	„ 4	14	80
	„ 5	13	80
	„ 6	12	60
	„ 7	11	80
	„ 8	10	80
	„ 8½	9	80
שפיריטוס אלטע מעטהאָדע פערסטעפע		30	50
„ נייע „ קאַרטאָפעל		27	—

פוריז-טאַבעללע פאָם 17. יעניער

געלד־קורז	g.	kr.
וולבער־אייע	100	
דוקאטען	5	78
עספאַניש.אונגאַרישע 8 גולדען גאָלד.		
שטיק	9	77
דייטשע רייכסבאַנקנאָטען	60	35
20 מאַרק־שטיק	12	05
מאַטיע וועזעל	1	28

לאָזע	g.	kr.
1854־ער לאָזע 4־פערצענ.שאַאַס־לאָזע	127	—
1860־ער „ נאַצע	137	50
דרעסדענ „ האַלבע	143	—
1864־ער לאָזע צו 100 גולדען	171	50
דרעסדענ „ 50 „	170	—
אונגאַרישע פעסטער־לאָזע צו 100 גולד.	116	50
פרייבורגער־לאָזע	118	50
קאָבורג רענטענשיינע	—	—
פיראָנער־לאָזע	20	60
קרעדיט־לאָזע	176	—
קלאַר־לאָזע	41	75
לאָנדאָנער־פפאַרס־לאָזע	114	—
אונגאַרישע לאָזע צו 10 גולדען	17	50
קראַקויער לאָזע 20	19	—
קרעדיט־לאָזע 5% פערצענט	17	50
אָלגער־לאָזע 40	41	75
אַלאַלי־לאָזע 40	37	25
וועכסל־לאָזע 10	20	—
מאַלם־לאָזע 20	56	—
וואַלדשטיין־לאָזע 20	21	75
פס.נעגנאַס לאָזע 40	50	—

לאָזע	g.	kr.
מאַנטואַלער לאָזע צו 20 גולדען	23	50
מיינגער לאָזע 100 „	130	—
דרעסדענ 50 „	68	—
וואַלדשטיין־לאָזע 20 „	27	75
וויינרישנינגען 20 „	36	50
וויינגעלאָזע	125	—
אַסטער־ באָדען־לאָזע	—	—
מעטרישע פעטמינג־אַנלעהן.	32	50

וועכסל־פאָפיערע.	g.	kr.
אונגאַרישע נאַרדענבאַן 6%	122	75
דרעסדענ „ צו 4%	96	25
אַסטער־ באָדען־רענטען שייער פרייע	105	50
אונגאַרישע מאַסטער־רענטע	92	30
אונגאַרישע גרונדענטלאַסטונגען	101	50
פעטמעשער באַנאַטער	100	50
דענעבערגישע	101	35
גאַליציע	101	60
באַהמישע	106	50
קראַאַטישע אונד סלאַוואָנישע	100	—
אונגאַרישע אייזענבאַהן־אַנלעהן	146	—
וויינצערקענס־אַנלעהנונג אַבלאַזאונגען	98	50
פפאַנדבריעפע דער אונגאַרישען באַנקע.		
קרעדיט צו 5% פערצענט	101	75
דער אונגאַרישען הייפּאָטהעקען באַנק צו		
5% פערצענט	101	—
דער אונגאַרישען אַלגעמיינען באַנקע.		
קרעדיט־אַנשאַלט צו 5% פערצ.	101	50
דער אָסט־באַהן 1869	97	50
„ באָדען־אָסט־באַהן 5%	97	75

Eigenthümer Wittwe Frau M. REIS. Verantwortlicher Redacteur MAX SZABOLCSI. Budapest, : 1885. Druck von Sam. Márkus, Grosse-Kronengasse Nr. 26.

שנעפּערזוועהונגען ווערדען איך אום דער געגענד פֿאָן פֿומע געמעלדעט. וואָ דער שנייע מעהרערע קלאַפֿטער האָך ליעגט אונד יעדען פֿערקעהר טאָטאַל אונמאָגליך מאַכט.

איין אָפּפֿער דעם דועלל-וואַהנעס.

ניכט דער פֿ י ע ר א ו נ ד צ ו ו א נ צ י ג י א ה ר י ג ע יונגע מאַנן, דער מיט דורכשאָססענער ברוסט הייטע בערייטס אים קאַלטען גראַבע רוהט, ניכט ער איזט דאס בעדויערנסווערטהעסטע אָפּפֿער דער אונגליקליכען דועללמאַניע, פֿאָן דער דיא גאַנצע געזעללשאַפֿט אנגעשטעקט איזט. זאָנדערן זיין יונגעס, קוים צוואַנציגיאַהריגעס וויב, דאס איהם פֿאַר איינינגען מאָנאַטען אנגעטרויט ווארדע; אונד דאס אונגליקליכע געשאָפּף, דאס זיא אונטער איהרעם הערצען טראָגט. — זייט דעם דועלל, דאס צווישען דעם גראַפֿען שטעפֿאַן קאַראָליי אונד דעם שטאַאטססעקרעטאַר גראַפֿען זיטשי-פֿעראַרים שטאַטטגעפֿינדען, וועלכעם דער לעטצטערע, דען דער ענגלישע טהראָנפֿאָלגער איין יאַהר פֿריהער דיא ציערדע דער אונגאַרישען אריסטאָקראַציע נאַננטע, צום אָפּפֿער געפֿאַללען איזט, האט נאָך קיין צווייקאַמפּף אין דער הויפּטשטאַדט זאָ פֿיעל אויפֿזעהען ערדעגט, אלס דער, וועלכער פֿאָרגעסטערן צווישען דעם הויפּטשטאָדטישען ארצטע, דר׳ ע מ י ל ק א ס ט ק א אונד דעם קאַססיער דעם הויפּטשטאָדטישען צאָללאַמטעס י ו ל י א ו ס ט א מ א ש פֿ י. איין זאָ אונגליקליכעם ענדע גענאַממען. צוויא יונגע מאָננער, ביידע דער פֿאָרנעהמען געזעללשאַפֿט אנגעהאָרענד, ביידע אין אנגעזעהענער שטעללונג; דער איינע איזט גליקליכער גאַטטע אונד נאַהע דיא זיסע האָפֿנונג, באלד אויך פֿאַטער צו ווערדען, וואָהרענד זיך דער אנדערע אין קירצעסטער צייט מיט איינעם פֿאָן איהם זייט יאַהרען געליעבטען מאָרכען צו פֿערלאָבען געדענקט; ביז פֿאַר וועניגען טאגען נאָך וואַרען זיא אינטימע פֿריינדע; נון ענטשטעהט ביים באַרטענשפּיעלע אין וואָרטוועכסעל צווישען דען ביידען. דער איינע לאָסט איין אונאַיבערלעגטעס בעלידיגענדעס וואָרט פֿאַללען וואָרויף דער אנדערע אן דיא היילינגסטען פֿליכטען פֿערגיסט דיא ער זיך אלס מענש, זיינען עלטערן אלס קינד, זיינעם וויבע אונד דעם נאָך ניכט געבאָרענעם קינדע אלס גאַטטע אונד פֿאַטער שולדיג איזט. ער מיינט, דאס ער זיינען פֿריינד צום צווייקאַמפּף פֿאָרדערן מיססע, דענן זאָ פֿאָרדערט עס דיא זאָגענאַננטע „גוטע געזעללשאַפֿט“. ער איבערלעגט ניכט, דאס ער נאָר לייכט צום מאָרדער אָדער ערמאָרדעט ווערדען קאָננע, דאס ער נאָר לייכט צום קריפּפּעל ווערדען אָדער איינען מענשען צום קריפּפּעל מאַכען קאָננע, ער איבערלעגט דען אונגעהייערן שמערץ, דען ער דען זייניגען בערייטען קאָננע. אונד דאס אללעס וואָפֿיר? ווייל עס דיא פֿערקעהרטהייט אונד דאס פֿאָראורטהייל דער „געזעללשאַפֿט“ זאָ וויינשט. וואָרע טאָמאַשפֿי ווירקליך עהרלאָז געוועזען, ווענן ער קאָסטקא ניכט צום דועלל געפֿאָרדערט האָטטע? קאַנן מאַן ווירקליך קיין עהרליכער, בראַווער אונד ניטצליכער מענש זיין, ווענן מאַן זיך פֿיר דיא ערסטע בעסטע קליינינקייט ניכט דועללירט? דאָך קעהרען וויר צו דעם איינצעלנען געגענשטאַנדע דיעזעס בעריכטעס צוריק. —

דיא ביידערזייטיגען סעקונדאַנטען: מאָריץ פֿאַפּף אונד בעלא קוביק זייטענס קאָסטקאָ׳ס; שטעפֿאַן באַטיזפֿאַלווי אונד יאָהאַנן פֿאַרקאַש זייטענס טאָמאַשפֿי׳ס פֿעראַיינבאַרטען פֿאָרגעסטערן מאָרגענס דיא בעדינגונגען דעם צווייקאַמפּפֿעס אונד קאַמען איבעריין, דאס דאַסזעלבע נאָך אַם זעלבען נאַכמיטטאַג מיט פּיסטאָלען אויסגעטראַגען ווערדען זאָלל. אום 4 אוהר נאַכמיטטאַגס האַבען זיך דיא דועללאַנטען מיט איהרען סעקונדאַנטען נאַכסט דעם ציגקאָטאַער האָטטער איינגעפֿינדען. אלס אַרצטע פֿונגירטען מיליטאָראַרצט דר. שטעפֿאַן קיש אונד דר׳ וויין. אלס דועללבעדינגונגען וואַרען פֿעראיינבאַרט: איינמאַליגער קוגעלוועכסעל אויף 25 שריטטען ענטפֿערנונג, דאָך וואַר עס יעדעם ערלויבט נאָך 5 שריטטע נאָך פֿאָרוואָרטס צו געהען. נאַכדעם דיא פֿערזאָהגונגספֿערזוכע דער סעקונדאַנטען פֿרוכטלאָז בליעבען, שטעללטען זיך דיא געגנער אויף, אום דען צווייקאַמפּף זאָפֿאָרט אויפֿצונעהמען. קיינער פֿאָן ביידען מאַכטע אבער פֿאָן דער ערלויבניסס, 5 שריטטע נאָהער צו געהען, געברויך. אויף איין געגעבענעס צייכען פֿייערטען דיא געגנער פֿאַסט גלייכצייטיג איהרע פּיסטאָלען אויפֿאיינאַנדער אב אונד טאָמאַשפֿי שטירצטע טאָדטליך געטראָפֿפֿען צו באָדען. פֿאָן דען סעקונדאַנטען ווירד ערצאַהלט, דאס זיך טאָמאַשפֿי אים ענטשיידענדען מאָמענטע מיט זיינעם שוססע פֿערשפּאָטעטע. איינער זיינער סעקונדאַנטען מוססטע טאָמאַשפֿי אויפֿמערקזאַם מאַכען זיינע וואַפֿפֿע לאָצודריקען, אלס ער בעריידס געטראָפֿפֿען וואַר. דער אנוועזענדע ארצט קאָנשטאַטירטע, דאס דיא וואונדע טאָמאַשפֿי׳ס איינע אונבעדינגט טאָדטליכע זייא. דיא קוגעל וואַר אין דיא ברוסט געדרונגען אונד פֿיהרטע נאָך קורצער פֿריסט דען טאָד דעם אונגליקליכען הערבייא. טאָמאַשפֿי פֿערמאָכטע ניכט מעהר צו שפּרעכען, ער ראָבעלטע נור. וויעדערהאָלט האַב ער דיא האָנדע עמפּאָר, שלינג דיא אויגענלידער, וועלכע שטעטס צופּיעלען, מיט זיכטליכער אנשטרענגונג אין דיא האָהע, זיינע ברוסט האָב אונד זענקטע זיך קראַמפּפֿהאַפֿט — ער וואָללטע שפּרעכען, אבער ער פֿערמאָכטע עס ניכט מעהר. דער אנבליק דעם מיט דעם טאָדע ריננענדען יונגען מאַננעס וואַר איין ענטזעטצליכער. קאָסטקא זעלבסט וואַר ביים אנבליק זיינעס אָפּפֿערס בעטראָפֿפֿען, אָהנע אבער איינע בעזאָנדערע געמיטהסאויפֿרעגונג צו פֿערראַטהען. ער וואַנדטע זיך דאנן אן זיינע סעקונדאַנטען מיט דער בעמערקונג, ער האַבע נור אויפֿס געראַדעוואָהל געשאָססען. דיא געזעללשאַפֿט פֿערליעס גלייך דאַרויף דען בלוטיגען קאַמפּפֿפּלאַטץ אונד נור דער ארצט דר. קיש אונד איינער דער סעקונדאַנטען טאָמאַשפֿי׳ס בליעבען ביא דעם לייכנאַם צוריק. אוים ציגקאָטאַ ווארדע פֿאָן הערען געאָרג בענציצקי איין לייטערוואַגען געהאָלט, אויף וועלכעם דער לייכנאַם געגען 7 אוהר אבענדס נאָך דער הויפּטשטאַדט געבראַכט אונד אין דיא טאָדטענקאַממער דעם ראָכוסשפּיטאַלס געשאַפֿפֿט ווארדע.

איינער אנדערען קוועללע ענטנעהמען וויר פֿאָלגענדע דאַטען: דר׳ קאָסטקא איזט איינער דער בעקאַנטעסטען יונגען לייטע דער הויפּטשטאַדט, דער בעזאָנדערס מיט זיינען צאַהלרייכען דועללען שאָן פֿיעל אויפֿזעהען געמאַכט האַט. עס איזט נאָך ניכט לאַנגע הער, דאס ער דעם יונגען האַרקאַני אין איינעם פּיסטאָלענדועלל דען רעכטען ארם צערשמעטטערטע. דער וואָרטוועכסעל, דער צום צווייקאַמפּף פֿיהרטע, געשאַה אים קאַפֿפֿע קאָממאָן. דיא בעלידיגונג וועלכע קאָסטקא דעם פֿאָן יעדערמאַן אלס זאַנפֿט אונד גוטמיטהיג געקאַננטען טאָמאַשפֿי צישלייערטע, וואַר איינע זאָלכע, דאס טאָמאַשפֿי איהן צום דועלל פֿאָרדערן מוססטע, דאָך טהאַט ער דיעס ערסט דען אנדערן טאָג, נאַכדעם זיינע פֿריינדע איהם בעגרייפֿליך מאַכטען, דאס ער דיעזע בעליידיגונג ניכט רוהיג הינגעהמען ד י ר פֿ ע, ווענן ער אלס געבראַנדמאַרקטער מענש פֿאָן דער געזעללשאַפֿט ניכט אויסגעשלאָססען ווערדען זאָלל. — טאָמאַשפֿי, איינער דער שאָנסטען מאָננער דער הויפּטשטאַדט, הייראַטעטע פֿאַר 10 מאָנאַטען דיא איינציגע טאָכטער דעם קאָלאָמאַן זאַנאַטהאַי, דער צו דען אנגעזעהענסטען מאָננערן דעס איזענבורגער קאָמיטאַטס געהאָרט. עס וואַר דאס איינע הייראַט אים ליעבע; דענן טאָמאַשפֿי וואַר ניכט רייך, זיינע אויסערגעוואָהנליכע שאָנהייט אונד ליעבענסווירדיגקייט האַט אבער דאס הערץ דעם רייכען אונד אונגעוואָהנליך שאָנען טאָכטערס דעראַרט געוואָננען, דאס זיא קיינען אנדערען הייראַטען צו וואָללען ערקלאָרטע, זיא ליעבטע איהרען מאַנן ביז צור פֿערגאָטטערונג, אונד מאַן פֿירכטעט ניכט מיט אונרעכט, דאס דיא נאַכריכט זיינעם טרויריגען ענדעס ביא דער יונגען פֿרייא דיא טרויריגסטען פֿאָלגען נאָך זיך ציעהען ווירד. — אלס דיא סעקונדאַנטען דאס צייכען צום צווייקאַמפּפֿע גאַבען,

„אונד ווענן איך עס וואָרע,“ זאַגטע מיהורמאַה גערוהרט, „וויר מיססטען יא דאָך שטעטס געשיעדען זיין. וויד איהר ניכט דיא פֿיינדע דעס נאָסטנעזאַנדשען ערלאָזערס? זייד איהר ניכט דא אונגליקזעליגען ווידערזאַכער דעס מעססיאַס, דעססען האָהע בעשטיממונג ערקאַננט צו האַבען, איך שאָן זאָ פֿיהה געווירדיגט ווארדע? דער גלאַנץ דעס יאָקאָבשטערן האַט מיינע זעעלע זאָ גאַנץ ערפֿילט, דאס איך פֿערזונקען בין אין זיינע היילינגען ליכטוועללען; איהם נור געהאָרט מיין לעבען. איהם מיין דענקען, מיין טהון אונד מיינע קראַפֿט. פֿיר מיך לעבען ווערדער פֿאַטער נאָך מוטטער, דיא דען מעססיאַס פֿערלייגנען. דאַרום ניכט מיר מייגען זאָהן, מיין געליעבטעס, אונשולדיגעס קינד, אונד לאַסט מיך פֿאָן דאַננען ציעהען צוריק נאָך דעם הויזע מיינעס גאַטטען.“

„ענטזעטצליך!“ קריישטע כאַננאַניאַה, „וויא ווייט פֿיהרט דיך דער וואַהנזינן דער פֿערבלענדונג! דוא שטאָססעסט פֿאַטער אונד מוטטער צוריק אום איינעם בעטריגערס ווילל׳ען.“

„געבט מיר מיין קינד, ראַבבי, אונד לאַסט מיך ציעהען. איך בעשוואָרע אייך ביא דעם הויפּטע אייערעס פֿאַטערס,“ ריעף מיהורמאַה פֿאַר דעם אָבערראַבבינער אין דיא קניע זינקענד אונד דיא שאָנען האָנדע פֿלעהענד נאָך איהם אויסגעשטרעקט.

„גיב איהר דען זאָהן,“ באַט ווינענד נון איך סאַראַ. „איך קאַנן זיא ניכט אום דאס קינד איהרעס הערצענס יאַממערן זעהען. גיב איהר דען קנאַבען, כאַננאַניאַה, ראַטים זיא ניכט דען שמערץ לידע. דען איך יאַהרע לאַנג געליטטען האַבע, אונד דער מיך פֿאַר דער צייט אלט געמאַכט האַט. האַבע מיטליידען מיט דעם הערצען איינער מוטטער, האַרטער מאַנן, אונד האַלטע איהר קינד ניכט לאָנגער אויף.“

„אָ האַכנעלאָבטער נאָטט! דיא איינענע געמיסהאַנדעלטע מוטטער ביטטעט פֿיר זיא. וואָהל דענן, מיהורמאַה, דוא זאָללסט דיינען קנאַבען האַבען, אָבגלייך ער דער שטראָפֿע דעס געזעטצעס פֿערפֿאַללען איזט. אבער אין מיינער האַנד ליעגט דאס געזעטץ אונד איך קאַנן ציכטיגען אונד בעגנאַדיגען, וויא עס מיר נאָטט איינגיבט. ווענן דוא אונס געשטעהסט, דאס דוא אונזרע טאָכטער, יענע געטרייבטע רעבעקא ביזט, זאָ ווילל איך בעדענקען. דאס רובען מיין איינענעס פֿלייש אונד בלוט איזט, אונד ווילל, גנאַדע פֿאַר רעכט ערגעהען לאַססען, אונד איהן דיר אויסליעפֿערן דאָך שוואָרע מיר פֿאָרהער צו, דיא וואַהרהייט צו זאַגען, ביזט דוא אונזער קינד אָדער ניכט?“

„איך בינ׳ס!“ זאַגטע מיהורמאַה קאַלט אונד ערנסט, „גיבט מיר מיינען זאָהן, פֿאַטער.“

„דוא ביזט רעבעקא! אָ מיין מוטטערהערץ!“ ריעף דיא גרייזין פֿרויא, „נון קאָמטען מיינע גליקליכען טאַגע.“

„מיינען זאָהן! ראַבבי, וויא איהר פֿערשפּראָכען האַבט!“

מיט בעבענדען ליפּפּען נאַב דער אָבערראַבבינער דען בעפֿעהל, דען געפֿאַנגענען יינגלינג זאָגלייך העבייא צו פֿיהרען.

„אָ רעבעקא, טהוט דיין הערץ ניכט אויף אים זאָגענשיין דער מוטטערליעבע?“

„איך האַבע ניכטס מיט אייך צו שאַפֿפֿען; דענן איהר זייד דיא פֿיינדע, דיא פֿערפֿאָלגער דעס מעססיאַס, דיא דער הערר פֿערניכטען ווירד אין זיינעם צאָרן.“

„אָ טאָכטער,“ ווײנטע סאַראַ, „דיא האָנדע נאָך מיהורמאַה אויסשטרעקענד. איך ווילל אן דיינען מעססיאַס גלויבען, יא איך גלויבע שאָן אן איהן, ווייל דוא אן איהן גלויבסט. ער מוס יא דער פֿערהייסענע טראָסטער זיין, דא דוא איהם אללע ליעבע דיינעס הערצענס אָפּפֿערסט. איך ווילל איהן פּרייזען אלס מיינען בעגליקער אונד רעטטער, זאָ נור דיינע זעעלע זיך אויך מיר צו-ווענדעט אונד דיא ליעבע ערוויעדערט, דיא אין מיר לאָדערט פֿיר דיך, מיין וויעדערגעפֿונדענער ליעבלינג.“

„מוטטער! מוטטער!“ וויכצטע מיהורמאַה אויף אונד אומשלאַנג דיא גרייזין מיט אומזאָ שטאַרקער הערפֿאָרשפּרודעלנדער קינדעסליעבע, יע לאַנגער דיעזעלבע צוריקגעהאַלטען וואָרדען וואַר, „האַט דאס מילדע ליכט דעס מעססיאַס דיינע זעעלע ערלייכטעט, זאָ ווילל איך דיך באָדען אין דעם מעערע מיינער ליעבע. יא מוטטער איך בינ׳ס, דיא דוא אויף דען ארמען געוויעגט, פֿאָן דיינען קיססען האַבע איך יאַהרע לאַנג געצעהרט אונד דיין בילד איזט מיר ניא אוים דעם געדאַכטניס געוויכען. אבער זייט מיר בעהאַדיר אנושא, דיין ברודער, דער אלס איזראַעליטע יעהודא בען אססאַר נעהייסען, ערצאַהלטע, דאס דיא אין מיינעם רעכטען אָבעראַרמע איינגעאָטצטע פֿיגבע דאס זינגבילד איינער געזעללשאַפֿט זייא, דיא ניכט אן דיא צוקונפֿט דעס מעססיאַס גלויבט. — אלס איך שפּאָטער ערפֿוהר, דאס דיעזע געזעללשאַפֿט כאַבאַטהאי צעווי ווישהענד פֿערפֿאָלגע; דא האַטטע איך אויף ערדען קיינע עלטערן מעהר, אָבגלייך מיר בעהאַדיר אנושא וואָהל ענטדעקט האַטטע, ווער זיא זייען. איזט אבער דאס ליכט דעס גלויבענס אין דיינע זעעלע צוריקגעקעהרט, זאָ זאָלל מיינע ליעבע קיינע גרענצען קעננען. (פֿאָרטז. פֿאָלגט.

זייגען האָדען הערפאַרגאַנג, וואָר ער בערייט אַלס דער ערסטע בילדהויער אונגאַרן אונד אַלס איינער דער גראָסטען קינסטלער דער וועלט געפייערט. זיינען האָבסטען רוהם אבער ערייבט ער מיט דעם מאָדעלל צום דענקמאַל-מאָנומענט, דאס פיר דען גוסס גאַנץ פערטיג איזט, אונד דאס דען שפּעטעסטען אהרהונדערטען פאָן דעם גראָסען קונסטלער ער-צאָהלען וויירד, דען הייטע איינע גאַנצע נאַציאָן בעוויינט.

* (הוסאַרענלייטענאַנט ערנסט וואַהרמאַגען) ערקלאָרט הייטע אין דען הויפּט-שטאָרטישען בלאַטטערן, דאס ער גיוואַרען צום וויינאָמפּף געפאָרדערט האָבע, וויל ער ניכט צוגעבען קאָנגטע, דאס זיין בעליידיגטער, צום דועל-לע אבער אונפאָהיגער פאָטער זיך מיט איהם דועל-לירע. ראַן קלאַממערטע זיך אַן דאס אוסרעדע, דאס זיין פאָטער נאָך קיינע 60 יאָהרע אַלט וויאָ, ער זיך אַלזאָ נור מיט אַרהם שלאָגען וואָללע. איינע אַנדערע טהאַטע ערנסט וואַהרמאַנען בע-טראַכטעט ראַן ניכט אַלס בעליידיגונג, ער (ערנסט וואַהרמאַן) ערקלאָרט אַלזאָ אויף גרונדלאַגע דער פאָן זיינען סעקונדאַנטען (אַקטיוע אָפּיצערע) אויס-געשטעלטע ערקלאָרונג דיא אַנגעריגענהייט אַלס בעענדיגט. — דיעזע „אַנדערע טהאַטע" ערנסט וואַהרמאַנגס בעשטאַנד דאַרין, דאַס ער אַן געזאָגט ראַן איינען ברעף שיקטע, אין וועלכעם ער דענזעלבען אַלס פיינלינג ערקלאָרטע, ראַן שטעק-טע דען ברעף זאַממט דער בעליידיגונג אין דיא מאַשע אונד — שווייגט. דיא זאַכע ערשיינט געטאַ-פּייליך אין איינעם גאַנץ אַנדערען ליכטע, אונד שטעללט ראַן אַרט איינעם גאַנץ געפּיינען, ערבאַרמ-ליכען אויפשניידער דאַר, דער נור דאַרט דען העל-דען מאַכט, וויאָ ער קיינען ווידערשטאַנד צו בעגעג-נען גלייבט, אונד דאַס ערקלאָרט אויך דען מערק-ווירדיגען אומשטאַנד, דאַס זיך דער גראַסמיליגע ראַן ווידעם מיזבענשטילד פערהאַלט. דיא ער-קלאָרונג וואַהרמאַנגס קאָמפּט דעסהאַלב זאָ שאַפט, וויל ער אַלס אָפּיצער אהנע האהערע ערלייבנגס מיינע ערקלאָרונג אבגעבען דאַרף. ריכאַרד וואַהר-מאַנן האַט דיעזע ערלייבנגס בין יעטצט נאָך ניכט ערהאַלטען, אבער עס איזט פאַרזיכערט, דאַס ער זיך אויך באַלד איסערן וויירד.

* (סטערענגיגמ 2). מערקווירדיגער וויזע איזט דיעזער נומ 2 עבענפאַללס אין וועגע-יאַנטער האַבבינער אונד דעם נומ 1 אויך דאַ-ריין אהנליך. דאַס ער מיט זיינעם האַבבינערטהום אים יעדען פרייז אירגענד אין „געשאָפּ" מאַכטען מאַכטע. אונד דאַ דאַס אויף אנדערע וויזע ניכט צו ערייכען וואָר, זאָ ליעס ער בייא מאָרגען בוריאַן אין ביכעל אנפערטיגען, אין וועלכעם ער קורצין אונד בערגיג בעוויזט. דאַס קרישען עשואַס גאַנץ איבערפלעסיגעס, גטין עשואַס אינערהאַלב לאַ-בערלינעס. חליצה אבער גערעדעצו אין פערבע-בען דיא. עס איזט פאַללאַממען גענוג, מיינט דער עקסאַבבינער פאָן אַראַשהאַזאַ, וועגן דאַ שווינג בייא דעם וועלטליכען גערינטע איסגעשפּראַכען ווירד, דיא טרייאונג קאָנן דער צווילינגטער עבענ-זאָ גוט אַרגערהמען, וויאָ דער האַבבינער, יעגע פרייען אבער, בייא וועלכען דיא חליצה אין הייראַטסהיג-דערניסס בילדעט. מאַגען זיך נור אַן איהם וועגדען, ער ווירד דיא גאַנץ בללד טרייען. דאַס ביכעל, וועלכעס גליך אַן 3 שפּאַכען (העבראַאיש. אויס גאַרייש אונד דייטש) פערפאַסט איזט, פיהרט דען טעטעל „דינא דמלכותא" אונד דער פערפאַסער טראַגט עס אַללען אין דיא הייזער, אים אויף דיעזע וויזע דיא לייטע ליבטע אבגעטעהלן צו קאָנגען. דיע-זע צייליגמאַגען אַלס וואַרנונג פאַר דיעזעס געזעללען סטערעגיס, וויאָ פאָן דעסען שטערעגיס דיעזען, וועלכעם אויסגעגעבען פאָן פערלייטונגען געגען עניע האַבבינער שטראַטעצ, דיא עס וואָגען, אבער דיינע „רעפאָרם" דען שטאַב צו בעבען. — דער פאַללע נאַמען אונד אַללע מיטעל דעס „רעפאָרמס" דיא ער אויף יעדער זייט זיינעם בכעלס מיט גראַסען לעטטערן אבדרוקקען לעס, לויטעט וויאָ פאָלגט: „משה רובנשטיין געזעזעגער האַבבינער אין אַראַש האזא, געגענוואַרטיג וואָהנהאַפט אין מאַקאָ."

* (שפּענדען פאָן געקראַנטען הייפּטערן). פיר דיא פאָן דעם עריבעבען זאָ שווער הימעזוכטע שפּאַנישע בעפאַלקערונג צייגט זיך אינבאַלד דיא טעפּפּטע טהיילנאַהמע: אין ערסטער ריהע זונד עס אבער גערקאַנטע הייפּטער דיא מיט דעם שאַנעס בייספּעלע דער מעגשענגליג-בע פאַראַנגעהען. קאָנג אַראַגאָזאַ פאָן שפּאַנען שפּענדעטע בעקאַנגטלך גליך אין דען ערסטען טאָגען נאָך דער גרוזענאַפּטען קאַטאַסטראָפע 50,000 פראַנקס: אינטער דען פרעמדען מאַגאַרבען וואָר אינזער קאָנג דער ערסטע, דער פיר דיא נאַטאָ-ליהרענדע בעפאַלקערונג 20,000 פראַנקס שפּענדע-טע, עבענזאָפיל שפּענדעטע דער דייטשע קאַיזער, וואָהרענד דער קאָנג פאָן אַטטאַליען, דעסגלי גראַ-סע הערצעגנטיגע אַללענטהאַלבען בעקאַנגט איזט, 30,000 פראַנקס אין דעם קאָנג פאָן שפּאַנען זעגרע-טע, מיט דער בייטע, דיא סוממע זאָגלייך אינטער דען נאַטהליידענדען צור פערטהייליגונג צו בייגען. דער הערצאָג פאָן אַאָסטע, בריידער דעס קאָנגס אומבערטאָ, דער פאָר מערערען יאָהרען אונטער דעם נאַמען אַמאַדעאָ I. קאָנג פאָן שפּאַנען וואָר, שפּענדעטע עבענפאַללס 10,000 פראַנקס. אים אַמאַ-ליענשען אונד פראַנצאָזישען פאָלקע, דיא דער

אבשטאַממונג נאָך מיט דעם שפּאַנישען פאָלקע פערוואַנדט זינד (אַללע דריי פאָלקער געהאָרען דעם לאַטיניסשען שטאַממע אָן). איזט דיא מהייר-נאַהמע אינע בעוואַנדערס גראָסע, דאַס טיפּסטע אבער לייסטען דאַס קליינע פאַרטגאַר, אין דעסען גרענצען דיא פערוויסטונג שטאַטטגעפונדען האָט. דער קאָנג זאַנדטע מעהל אונד בראָט אויף דען שיפלאַטען דעם אינגלקעס, וואָהרענד דיא קאָנגין אונד דער קראָנפּרינץ 2000 וואָרמע דעמקען שפּעג-דעטען. קאָנגין וויקטאָריאַ פאָן אינגלאַנד שיקטע 5 שפּעג מיט לעבענסמיטטעל בעלאַדען. דיא צייטונ-גען האַבען אַבערגעגען אין יערער גראָסען שטאַדט זאַמלונגען אינגעלייטעט אונד עס שטעהט צו האָפּפען, דאַס וועגן דיא פעלען טיזענדע ערשלאַ-גענען אויך ניכט מעהר לעבענדיג געמאַכט ווערען קאָנגען, זאָ שטוט דאָך דיא מעגשענליכע איהר מאַלדבעס, אים דען גערעטטעטען איהר שיקזאַל ערטראַגען צו העלפען.

* (מאַדריד שפּג שנעגלאַוויי-גען). דיא אַן דער נאָהע דער שווייצערישען אונד אַמאַליגנישען אַדען לייגענדען אַרטשאָפּטען, מאַכטען שאַן נאָך אָפּט דיא טרייעיגע ערפאַהרונג, וועלכע שרעקליכען פערוויסטונגען דיא פאָן דען בערגען הערבעשטרעצעדען, דיעזגען שנעגעמאַסען צו פערזאַנדען אים שטאַנדע זינד. מיט איינעם פרכטבלטען געקראַכע וועלכען זיך דיעזע שנעגלאַוויגען אין דיא אַלטע הערבאַ. אַללעס מיט זיך פאַרטרייסענד, מאַנכמאַל זאַנאַר גאַנצע דאָרפער, זערבסט דיא פערגלייגענדען אַרטשאָפּטען זינד פאָר דען לאַוויגען ניכט געשטעט, דענן דיעזע אַל-דען וויא אין בריוזענדער שטרם מיט אויגנדער שנעללגעגיס מיללעניטס דאַהין. דעסמאַל זינד עס איינע אין דען אַרפען לייגענדע אַטאַליעניש אַרטשאָפּטען, דיא פאָן דיעזעס פלעגמאַטאַ-אַנגליך הייגגעזוכט וואָרדען. אים דאַס ווירד נאַמליך פאָל-גענדעס טעלעגראַפירט: אין דער געמיינע פראַ-גענדעע, בייא זיא וואָרדען 15 הייזער דורך שנעגע-לאַוויגען פערשטעטע, עליף פערזאָנען וואָרדען געטאָדטעט. אין דער פראַוויגין קיגעא וואָרדען גליבאַללס מעהרעע פערזאָנען געטאָדטעט אונד פערוואָנדעט. צוויישען מאַאַלא אונד דעמאַנטע וואָרדען דריי אַבערטער פערשטעט. אין פראַ-סינא וואָרדען געגען דריי גליבען אים דעם שנעע געגאַנגען, צעהן פערשטעטע זינד געפעטעט וואָר-דען. געגען פערציג פערזאָנען זינד נאָך פערשיד-טעט, צו דערען דעטטונג וועגען האַפּפונג פאַרהאַנ-דען איזט. דער אַיזענבאַהנ-פערקעהר אין דיעזען געגענדען איזט זיט מעהרערען טאָגען אינטערבראָ-בען אונד מאַנכע אַרטשאָפּטען זינד זיטדעם פאָן דער אַבערגעגען ווילט נאָכען אבגעשנישטען. גראַסע

פאָלליעטאָן.

דיא אָפּפער דער מאַבאַלא.

היסטאָרישער ראָמאַן אויס דעם 17-טען יאָהרהונדערט.

(97-טע פאָרטזעצונג.)

„נון, דא דוא ניכט מיינע מאָכטער זיין ווילליגסט, פוהר דער נרייז מיט אונבעשרייבליכער בישערקייט, צו מי-הורמאַה נעוועזענדע פאָרט. „וואָס פיהרט דיך דאַנן פאָן פסרינא נאָך יערוזאַלעם, אויס דיינעם מאַנגעס הויז אין דאס דיר פרעמדע הויז דעס אַבעדיראַבבינערס כאַנאַניאַה בען יאַקוד?"

„מיינען זאָהן בענעהרע איך פאָן אייך, דאס קינד מיינעס הערצענס."

„איזט דיין זאָהן אין מיינעס הויזע? איך קענגע איהן ניכט. ווער איזט דיין זאָהן?"

„יענער בליהענדע יינגלינג איזט עס, דען דוא אינ'ס נעפאַנגענס האַסט וועדען לאַסטען, אין דען שלעכטעסטען דייגער קערקער, אונבאַרמהערציגער מאַן! יענער רובען איזט מיין זאָהן; דער דעם שטערן אונד דעם הייליג איזראַ-עלס בעגייסטערט נאַכזאָג, איהם דיענגער אונד ערגעבען, אונד דען דוא הארט בעהאַנדעלט האַסט, וויל דוא בלינד ביזט, אָדער דיין אורג מיט פליס פערשליעסטס פאָר דעם דייגען ליכטע דעס שטערנס."

„רובען דיין זאָהן!" ריעף דער נרייז האָכערשטיגס. „יא ער האַט דיין אוגע, דיינע צונג, דיינען וואַהרזאָגען. האַרם פיהלסט איך מיך זאָ שטאַרק צו דעם קנאַבען הינ-נעצאָגען. אונד דיעזען פערלאַנגסט דוא פאָן מיר צוריק? פאָן מיר בענעהרסט דוא דייגען זאָהן, אונד דוא ועלבסט פערוויינרסט מיר מיינע טאָכטער."

„ביזט דוא עס דענן ניכט," פראַגטע סאַרא, „דיא מיר דער באַזע יעהודא. מיין אייגגער ברודער. אויס דען אַרמען רוסס, מיט דענע איך דיך פעסט אומשלונגען האַט-טע, יאַממערנד, וועהקלאַגענד, פערצווייפעלטד? איך וואָלל-טע מיט דיר נאָך סמירנא צו מיינער מוטטער סולאַ-מיטה. זיא וואַר דאָרטהין נעריזען, אום איהרע ביידען פערגען טאָכטער צו בעזוכען. אונד דאָרט וואַר זיא שווער ערקראַנקט. זיא שיקטע אייגען באָטען אונד לייס מיר זאָ-גען: קאָמט שנעלל. מיינע טאָכטער, נאָך סמירנא. אונד בריינגט אויך דיין טאָכטעלין רעבעקקא מיט, דאס איך ביידע יענגע; דענן איך פיהלע, איך ווערדע אין סמירנא שטער-בען. — דא נאַהם איך דיך אויף מיינען אַרם אונד ווער זוהרען פאָן יאַסאַ אויף אייגעס מיר ניכט בעקאַנגטען שפּעס, וועלכעס עבען נאָך סמירנא זענגעלפערטיג אים האַ-פען לאַנ. אבער ווער האַטטען אונס קוים פאָן דער קיסטע גענפערנס, אלס אין באָאָם מיט ווילדען מאָהאַמעדאַנערן אויף אונס צושטערעטע. דיא בעוואַפּפנעטען מאַגגער אין דאס שיף שטיגגען אונד דיך מיר ריבבען. דער אייגע, דער דיך מיר עגסריס, נאַב זיך האָהלאַכענד אלס מיין ברודער יעהודא צו ערקענגען. עס איזט וואַהר, ער וואַר דורך דען שטאַרזיגען מיינעס נאַפּפען שווער בעקראַנקט וואָרדען; אבער זיינע ראַבע וואַר אויך סיכטעליך! אך, איך יעהע דיך נאָך, וויא דוא דיינע קליינען אַרטע שרייענד נאָך מיר אויסשטרעקטעס — דוא וואַרס נאָך ניכט גאַנץ דרייא יאָהרע אלס; איך ראַנג מיר דיא האַנדע וואַונד, דער וואַהנזיגען דראָהטע מיינען האַפּ צו פערוויירען; עס וואַר אַללעס פערגעבענס! זיא שלעפּפטען דיך פאָרט. דיין לעפּ-טער בליק בליעב מיר אים הערצען. אך, איך האַבע נאָכ-דער מעהר קינדער נעבאָרען, אבער איך האַבע קיינעס וויע-דער זאָ גלייבעס, וויא דיך. מיינע ערסטגעבאָרענע. דיא יעהנזוכט נאָך דיר פראַס מיר פאָרט אונד פאָרט אים הער-צען, וויא איין הייסהונגריגער וואָלף. דעינאַך עריוויזע זיך, דאס דיא באָטטאַפּפ פאָן דער מעטטער אים סמירנא פאַלט געוועזען וואַר; דענן זיא קעהרטע באַלד דאַרוף יעזונד צו-ריק אונד שאַרב ערסט עצען יאָהרע שפּאַטער אים האָהען אלטער. דאס שיף אבער האַטטע דעם בוגזען יהודה גע-האַרט; אַללעס וואַר פאָן איהם צו אונזערס פערדרעבען אנגעלעגט. דאָך גון איך דיך ווייעדער פאָר מיר זעהן. מיט דיינען לייבען אונד, דיא מיר אים הערצען נעבליעבען זינד, שרופּפען מיר דיא יאָהרע צו אייגעס באָזען פייס צוואַממען, אונד איך דריקקע דיך אַן מיין הערץ, אַלס וואַרס דוא מיר נעפעהרן ענגריסען."

מיהורמאַה ווידערשאַנד דער אומאַרמונג דער ווייגען. דען נרייזען ניכט; איהר אונע האַטטע זיך מיט פהראַגען געפאַללט. — אונד בעגאַנאַללס פייכטען בליקען ריעף כאַ-נאַניאַה: „קינדערשען ווייב, וואָס שוואַטצעס דוא דאָך? וויא איזט יא דיינע נערוטבע רעבעקקא ניכט."

„יא, זיא איזט עס!" פערזעטצט סאַרא. „ערגינגערס דוא דיך נאָך, וויא דיך יהודה פאַרטרען? וואָס האַט ער דאָך מיט דיר נעמאַכט? וואָהין האַט ער דיך נעבראַכט? איזט עס דאָך, אַלס האַבע עס מיר שאָן יעמאַנד ערצעהלט. ניכט וואַהר. דוא מיין קינד?" זיא שרייענדעלטע איהר ליעב-קאָזענד דיא וואַנגע.